

самовиховання є формуванням бажання отримане знання реалізувати на практиці, у даному випадку реалізувати свій інтелектуальний потенціал. Отримання глибокого, якісного, університетського знання значною мірою залежить від вихованості, від попередньої напруженої праці над собою в школі, коледжі чи закладі вищої освіти.

Врешті-решт можемо сказати, що підвищення якості освіти в нашому контексті лежить у такому напрямку організації навчального процесу, який би стимулював систематичну підготовку студента до навчальних занять, виховував бажання вчитись, формував інтелектуальну потребу постійного вдосконалення та отримання нових знань.

Отримання якісної освіти, таким чином, можемо пов'язати з формуванням у студента звички, бажання і вміння вчитись. Коли така звичка вироблена, а вона закріплюється багатократним повторенням однієї і тієї самої дії, у нашому випадку регулярними самостійними заняттями в рамках робочих програм і навчального розкладу, тоді особистість стає вільною, а отже, високоорганізованою. Для глибокого, творчого засвоєння знань такому індивіду не потрібен зовнішній примус, «наглядачі» в особі куратора і декана. Така особистість позбавляється внутрішнього рабства і її особиста свобода стає внутрішньою детермінантою інтелектуальної діяльності.

Сказане є чи не найвищою метою навчально-виховного процесу, адже в умовах стрімкого оновлення знань, коли доводиться постійно вчитись, висока духовна самоорганізація і дисципліна є запорукою того, що випускник університету буде спроможний завжди залишатись на передовій наукового пошуку.

З. А. Сивогракова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО І ОСОБИСТІСНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ ДОСВІДОМ НАВЧАННЯ У ТЕХНІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність вивчення особливостей професійного й особистісного самовизначення майбутніх фахівців зумовлена, по-перше, потребою сучасного суспільства у фахівцях нового типу, по-друге, зміною розуміння того, яким він має бути цей сучасний фахівець. Практично загально визнаним вже є розуміння, що найважливішими компетенціями є готовність до змін (соціальних, технологічних, інформаційних), вміння адаптуватися, приймати виклики інноваційних зрушень, продукувати нові ідеї, критично мислити, ефективно взаємодіяти. Професійне й особистісне самовизначення розуміються не тільки як здійснення вибору професії або альтернативних сценаріїв життя, але також і як форма суб'єктності, самоздійснення, життєтворчість особистості у професії.

Емпіричне дослідження мотиваційних, когнітивних, афективних, конативних особливостей особистості студентів (майбутніх фахівців залізничного транспорту) як особистісних психологічних компонентів самовизначення виявило певні тенденції їхньої динаміки під час навчання і набуття молодими людьми професійної освіти у технічному закладі вищої освіти. У дослідженні взяли участь студенти I і IV курсів денної форми навчання факультету управління процесами перевезень Українського державного університету залізничного транспорту.

Проведене пілотне емпіричне дослідження показало, що в особистісних компонентах самовизначення студентів простежуються певні відмінності залежно від досвіду навчання. Так, показники самоактуалізації як загальної характеристики особистісної зрілості і самовизначення студентів з різним досвідом навчання в закладі вищої освіти виявилися доволі схожими і такими, що знаходяться на рівні середніх своїх значень у переважній більшості досліджуваних студентів. Характеристики протікання емоційних процесів (у проведеному дослідженні такими були параметри нейротизму) виявилися також схожими у студентів різних курсів.

А от така особливість когнітивної сфери особистості, як відкритість (яку розуміють як прояв цікавості до нової інформації, гнучкість і готовність до змін), звернула на себе увагу тим, що серед тих студентів I курсу, хто має низькі показники за цим параметром, виявилося в досліджуваній вибірці удвічі більше, ніж у підгрупі студентів IV курсу (22,2 % і 8 % відповідно), а з високими показниками – навпаки (28,9 % - першокурсників і 64 % - студенти IV курсу). І хоча статистично достовірної значущості поміченої відмінності виявлено не було, було зроблено висновок про необхідність перевірки поміченої особливості на більшій вибірці.

Відмінність між підгрупами студентів I і IV курсів була виявлена в показниках їхньої самосвідомості як конативної (поведінкової) особливості особистості, здатності діяти цілеспрямовано і довільно. Вони виявилися вищими у старшокурсників, ніж у першокурсників, що характеризує перших як більш психологічно зрілих, а враховуючи те, що високий рівень вольової регуляції – наполегливість – є однією з професійно важливих якостей особистості, то й такими, що мають більш виражене професійно орієнтоване самовизначення.

Виявлені були також зміни в мотиваційній спрямованості студентів різних курсів: при загальному домінуванні орієнтації на виконання діяльності у студентів як I, так і IV курсу зменшується актуальність потреб у владі, статусі, егоцентричних спрямувань і зростає сила мотивації збереження стосунків, емоційних зв'язків, спільної взаємодії у студентів старших курсів порівняно з першокурсниками.